

Ese de dóue ori in septemana:
Joi-a și Duminec'a.

Pretiuu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
diometate de anu . . . 3 fl. v. a.
patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Roman'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
diometate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseza de a dreptulu: Redactiunei „Lumina“ in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiuu publicatiuniloru se se anticepo.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

PARTE OFICIALE.

Nr. 1500.
320. scol.

Tuturoru pt. inspectori de scóle, in districtulu Consistoriului din Aradu.

Inaltulu Ministeriu reg. uug. de culte si de invetiamentu, prin carthi'a sa dela 18. Augustu an. cur. Nr. 22506 incunoscentiéza cumca pre invetiatoriulu Alessandro Lukácsi l'a numitu de comisariu pre unu anu de dile pentru scólele de pomaritu, ca se essamineze starea scóleloru de pomaritu prin singuratecile comune si se dispuna celea de lipsa pentru suplinirea scaderiloru.

Deci pt. inspectori sunt pofiti prin acést'a ca se dee numitulu mana de ajutoriu in acést'a suera de activitate, si se indrume si pre organele subalterne la ascultarea si implinirea dispusetiuniloru ce le voru capeté de la numitulu comisariu intru interesulu scóleloru de pomaritu.

Aradu, din siedinti'a consistoriala a senatulu de scóle tienuta in 26 Septemvre v. 1874.

Presiedinte substitutu:

Andrei Papp. m. p.
Protosincelu.

PARTE NEOFICIALE.

Din Serierile santului Ioanu Gura de auru.

Nóe omilii despre pocaintia.

Omili'a VI.

In septeman'a a sies'a a Paresimeloru.

(Fine.)

3. „Care se uita la femeia spre a o pofiti pre ea, a peccatuitu intru inim'a sa.“ Aceste simple cuvinte ce le-am reprodusu, sunt de ajunsu spre a nimici putrediunea acestui morbu. Ci iertati-me: noi curatimu rane; celu ce curéza rane, trebuie se intreuintieze si medicamente amare. Cu câtu veti suferi cuvintele mai multu, cu atáta mai tare se va departá veninulu. Cã precum natur'a focului, strabatendu mai tare natur'a aurulu lu-curatia de ingredientie, togmai asia e si cu fric'a de cuvintele nóstre: cu câtu se voru imprimá mai tare in sentiulu vostru, cu atáta mai cu efectu voru sufocá ori ce peccatu alu necastitatei. Se ne luminamu dara cu acestu focu alu invetiaturei Ddieci, ca se nu fimu siliti a-lu lasá se-lu lumineze acolo cu foculu gheenei. — Fiindcã unui sufletu carele merge de aici luminatu nu va stricá acelu focu, ci unulu care se duce de aici in socitu de peccatele sale, va fi cuprinsu de acelu focu, „pentrucã“ se dice „foculu va lamuri lucrulu fiacarui'a in ce chipu va fi.“⁵⁾ Se ne esaminamu acum fora doreri noi insine, ca se nu fimu atunci esaminati cu doreri. „Inse ori ce vei dice,“ reflectezi tu, „legea totusi este grea.“ Ce vrei cu acést'a? Au ne pune Ddieu impossibilitati inainte? Nu! ti-respondu. Astupa gur'a ta si nu acúsá pre Domnulu, cãci acést'a totusi nu te escusa, ci mai adaugi inca la peccatulu de mai nainte unulu si mai greu. Cumca inse multi peccatosi se indatinéza a aruncá vin'a propria asupra Domnului loru, asculta: si a venitu servulu celu, ce luase cincí talanti, si a mai adusu alti cincí; a venitu cel'a, carui s'au concrediutu doi, si au mai adusu doi; a venitu celu ce a primitu unu talantu, si fiindcã nu a fostu in stare se mai aduca unulu, au adusu in locu de talantu o acusa. Ce vorbesce elu? „Am sciutu cã esti omu aspru.“ Ce temeritate dela unu servu! Nu este destulu cã a peccatuitu, ci elu face inca impu-tari stapanului seu: „Tu seceri unde nu ai semenatu, si aduni unde nu ai risipitu.“⁷⁾ Asia este si in viéti'a de tóte dilele; toti, cari

nu facu nimica bunu si-marescu peccatulu, acúsandu pre Domnulu. Nu acúsá asiadara pre Domnulu, cãci elu nu demanda nimicu impossibile! Séu voiesci a aflá cã elu nu demanda nimicu impossibile? Multi facu mai multu, ca câtu pretindu poruncile; déca acum, acele r fi impossibili, nu le-ar puté supragredá din indemnulu propriu. Elu nu a demandatu virginitatea, si totusi o tienu multi; nu a demandatu seraci'a de buna voia, si totusi multi se lapeda de ale sale, a se arete prin fapte, cã poruncile suntu intru adeveru usióre de observatu, cãci déca acele nu ar fi fostu usióre, nu s'ar fi inaltiatu preste ele. Elu nu a demandatu virginitatea, cãci celu ce demanda, apune si pre acela la astringerea legi care nu voiesce a o observá; elu ce sfatuesce inse, face pre ascultatoriu de stapanu voiei sale proprie. Pentru aceea dice si Pavelu: Despre fetióre, nu amu porunc'a Domnului; dau inse unu sfatu.⁸⁾ „Vedi tu acum cã nu e porunca si chiar sfatu? Vedi cã nu e demandatiune ci indemnare. Si ast'a este o mare diferentia: Un'a trebuie se o facemu, si la alta se dá voia libera. „Nu poruncescu,“ dice elu, „ca se nu adaugu sarcin'a; eu indemnulu numai si sfatuescu“ ca se castigu. Togmai asia si Cristosu. Elu nu a disu: paditi toti fetior'a. Pentru-cã déca ar fi demandatu ca toti se remana in virginitate, si acést'a ar fi ridicatu-o la valóre de porunca, nu ar fi fostu cine s'o urmeze cu asia mare onóre ca acumu, si calcatoriulu nu ar fi fostu espusu celei mai mari pedepse. Vedi câtu de tare ne crutia legislatorulu? Cãtu de ingrigiatu este pentru binele nostru? Cãci nu ar fi potutu elu dá si acést'a porunca si se fi disu: „Cei ce voru remané in fetioria, voru fi remunerati, cei cari nu voru remané, pedepsiti?“ Ci in astu modu ar fi acumulatu naturei o sarcina, dar elu a crutiatu-o. Elu a scosu virginitatea de pre campulu de lupta, a inaltiatu-o preste lupte, ca atátu aceia, cari totusi o observéza, se-si póta aretá marimomositatea loru personale, câtu si aceia cari n'o observéza inca se se póta bucurá de charulu Domnului. —

Nu altmintrea a dispusu si cu referentia la seracia; elu n'a disu: „Vinde-ti posesiunea,“ ci: „Déca voiesci se fi desevisitu, mergi si vinde-ti averea ta.“⁹⁾ Ti-remane la dispusetiunea voiei tale proprie; fii stapanu preste dechiaratiunea ta! Nu astringu pre nime, nu ingreunezu pre nime, ci incununezu pre cel'a care primesce sfatulu meu, si nu pedepescu pre cel'a care lu-respinge. Pentru cã aceea ce se luca din obligamentu si detorintia nu are o asia mare resplata; ce inse se face din voia libera si dechiaratiune propria, primesce o resplata stralucita. Pentru tóte acestea aducu pre Pavelu de marturia: „De si propoveduescu evangeliulu, dice, nu-mi este lauda.“¹⁰⁾ Pentru ce? Pentru cã nevoi'a mi-jace asupr'a: vai mie de nu-lu voiu propovedui. — Vedi acum cã elu care a urmatu poruncile, nu a seceratu mare lauda, fiindcã este detori'a lui; cine inse nu le observéza, se supune unei pedepse resbunatorié; „pentru cã, vai mie“ dice, déca nu voiu predicá evangeliulu. Cu ce se luca din voia libera altmintrea sta tréb'a. Ce dice apostolulu despre acele? „Ce este dara plat'a mea? Ca se propoveduescu Evangeli'a lui Cristosu fora plata, ca se nu abuzezu de puterea mea.“ Acolo a fostu porunca, pentru aceea nu a primitu mare remuneratiune, acést'a a statu in voi'a lui libera, pentru aceea plat'a a fostu abundanta.

4. Nu indiesertu le dicu tóte acestea, ci pentru legea Ddieésca spre a aretá, cumca nu e grea, nu este ostenitiósa, nu e astringatoria, nu este impossibile. Dara vomu si aretá acést'a din cuvintele lui Cristosu insusi. „Care se uita la femeia ca se o pofitésca a curvitu intru inim'a sa.“ Cristosu a sciutu bine cã multi vor se invinuéscã acést'a porunca pentru asprimea ei, pentru aceea nici nu o dá asiá simpluminte, góla si marginita numai pre sine, ci aduce aminte si legea veclia, ca prin asemenare se i arete atátu usiuratea câtu si iubirea de ómeni acelei'a. Uitati-ve numai cum areta acést'a. Elu nu dice simplu: Cine privesco la o femeia spre a o pofiti, a facutu adulteriu intru inim'a sa, (fiti aci numai bine atenti), ci improspeta in minte antaiu legea veclia si dice: „Ati auditu cã s'a disu celoru vechi: se nu curvesci! Eu inse ve dicu vóue: Totu care se uita la femeia, spre a o pofiti, a curvitu intru inim'a sa. Vedi acum cele

⁵⁾ 1. Cor. 3. 13; ⁶⁾ Math. 25. ⁷⁾ Luc. 19. 21.

⁸⁾ I. Cor. 7. 25; ⁹⁾ Math. 19. 21; ¹⁰⁾ I. Corint. 9. 16.

două legi, cea veche și cea nouă, ceea ce a dat-o Moise și ce a dat-o introdus-o el? Său mai bine spus: și aceea a dat-o el, de aceea prin Moise el a vorbit. Dară prin ce este evident, și aici este a dat-o el? Nu din Ioan, nici din testimoniale apostolilor, pentru că eu am cu Judeii de a purta luptă, — ci din profeti, caror a se pare că le credu ei; din aceștia voiescu a areta cun-că atâtă legea veche câtă și cea nouă au unu legislatoru. Ce dic asiadara Ieremi? „Eu voi face cu voi legatura nouă.“ ¹¹) Ved, că legamentul nou este amintitu în celu vechiu? Vedi tu că numele lui înca de atâtă ani stralucesce acolo? „Si voi pune voue legatura nouă. Dară de unde este evident, că și legea veche o-a dat el? Dupa ce a spus: „Voi face cu voi legatura nouă,“ adauge: „Nu dupa cum a fostu impecarea carea o am facutu-o cu parintii vostri.“ ¹²) E bine! dară prin această înca totu nu am argumentatu lucrulu; trebue mai antaiu a aduce înainte totu ce am aparintia de contradicere, și a chiarifică, ca cuventarea noastră prest totu înca se fia chiara, și celoru nerusinati se nu le mai remana nîd unu pretestu. „Si voi face cu voi legatura nouă, nu ca aceea, care o am fostu inchiatu cu parintii vostri.“ A fostu inchiatu legatura cu Noe cu ocasiunea potopului, ca se ne ie frica, că dora ar mai fi aprôpe perirea universale, candu cugetandu la diluviu am vedé o ploia continuă. — Pentru aceea dice elu: „Legatura voi face cu fine și totu trupulu.“ ¹³) Dupa aceea facu legatura cu Avraamu pentru taierea impregiuru (circumcisiune); inchiă legatura, pre carea toi o cunoscă și cu Moise. Ieremi'a dice: „Voi face legatura cu voi nu cum a fostu aceea, care am inchiatu cu parintii vostri.“ Spunemi mie acum cu cari parinti? Căci Noe a fostu tata, și Avramu înca a fostu tata; cu cari parinti asiadara? Fîindcă neînsemnându-se persón'a apriatu, pôte se se nasca confusiune. Aici însemnatu-ve: „Ni cum a fostu legatur'a, ce am facutu cu parintii vostri.“ Ca adevă se nu se întielega nici legatur'a cu Noe nici cea cu Avraamu, în sémna elu tempulu legaturei; căci dupa ce a spus: „Voi inchiă cu voi legatura, nu cum a fostu aceea, ce o am inchiatu cu parintii vostri“ — adauge și tempulu: „In diu'a, în care ii-am luat de mana și ii-am scosu din Egiptu.“ Vedi acum câtă de tare lamuresce espunerea tempului, lucrulu? Acum nici chiar unu Judeu numai pôte reflectă; cugeta la tempulu, candu s'a datu legea: „In diu'a în carea ii-am luat de mana.“ Dară pentru ce espune și modulu scoterei afara? Candu ii-am luat de mana ca se-ii scotu din Egiptu. Spre a-si areta iubirea sa parentiesca; căci nu ca pre servi ii-a scosu afara, și ca pre unu fiu pre care tatalu lu-ie de mana, asia ii-a eliberatu; elu nu le-a demandatu lor, se-ii urmeze pedestri, ca și sclavii, ci ii-a luat ca și pre nisce fii nobili și nascuti liberi de mana și ii-a scosu afara. Vedi acum că sunt două legaturi, și numai unu legislatoru? Dupa ce asiadara am deslegatu contradicerele, am se ti-o argumentezu acest'a și din testamentulu nou, ca se cunoscă armoni'a și consonanti'a ambeloru. Ai vediutu profeti'a în cuvinte? Invétia acum a o cunósce si în icône. Deórace această nu e togmai usioru de priceputu — că ce e o profeti'a prin icône și ce prin cuvinte — voi se esplicu pre scurtu. Profeti'a în icóna este acea, carea se întempla prin lucruri, cealalta e carea se întempla prin cuvinte. Cele mai abundante de cunoscintie le-a invetiatu prin cuvinte, cele mai pucinu pricepute prin privirea fapteloru. Căci erá se fia ceva estrordinariu: ca Ddieu se primésca trupulu nostru, pamentulu se fia ceriu, natur'a noastră se inchiada demnitatea angeriloru și se se afe speranti'a și acceptarea despre promissiuile bunuriloru fiitóre. Ca înse o întemplare atâtă de nouă și neacceptata se nu puna în uimire nici pre cei ce o voru vedé nici pre cei ce o voru audí, candu se areta repentinu, au intipuitu-o înainte prin fapte și cuvinte, asia se dedea la aceea si urechi'a și ochiulu nostru, și se ne pregatésca pentru cele venitóre. Acest'a este ceea ce am voitu se dicu, că ce este o profeti'a imaginara și ce este una verbale; aceea se întempla prin fapte reali, această prin cuvinte. Se-ti numescu o profeti'a imaginara și verbale, care atinge unu lucru? „Ca o oia spre jungchiere s'a adusu, și ca unu mielul fora glasu înainte celui ce-lu tunde.“ ¹⁴) Acest'a este o profeti'a prin cuvinte. Căci candu Avraamu a voitu se puna pre Isacu pre altaru (rogu), a vediutu unu berbece impletitu cu córnelu în tufisii și l'a jertfitu în realitate, spre a ne vesti mai înainte în icóna patim'a cea mantuitoria. —

5. Vrei acum, ca amesuratu promissiuile mele se-ti aretu aceste două testamente în fapta? Dupa cum ai vediutu mielulu în cuvinte, invétia acum a-lu cunósce în imagine. „Spuneti-mi cei ce voiti se fiti sub lege.“ ¹⁵) Frumosu vorbesce: „cei ce voiti,“ pentru-că nu erau, căci de ar fi fostu sub lege, nu ar fi statu sub lege. Pote că această se sune a gacitura! Legea adevăza pre cei atenti la Cristosu: celu ce nu onoréze pre invetiatoriu se lapeda și de pedagogu. *) Pentru aceea dice: Spuneti-mi mie, cei ce voiti se fiti sub lege, nu-ati auditu legea? Că Avramu a avutu doi fetiori, unulu din sclava, și altulu din cea libera, cari cuvinte au unu sensu alegoricu. ¹⁶)

¹¹) Ier. 31. 31. ¹²) Ier. 31. 32; ¹³) Gen. 9. 9. ¹⁴) Isa. 53. 7; ¹⁵) Galat. 4. 21.

*) Qui magistrum aspernatur, ignorat et pedagogum.

¹⁶) Gal. 4. 22. 23.

Vedi acum o profeti'a prin lucru reale? Căci, cumca Avraamu a avutu muiere nu e numai vorba, ci fapta. Si cu referintia la sclava și cea libera, prin cuvinte ti-am aretat, că a ambeloru testamente, numai unulu este legislatorulu; invétia acum aceea și din prototipuri: Avraamu a avutu două muieri, aceste înse înseamnă două testamente și unu legislatoru. Precum acolo oia în cuvinte, a fostu și oia în realitate (deorace consonanti'a între cuvinte și lucru este perfecta), asia și aici două Testamente. Ieremi'a le-a profetitu prin cuvinte, Avraamu le-a intipuitu în realitate prin cele două muieri. Căci precum acolo unu barbatu și două muieri, togmai asia aci este numai o lege dară două testamente. Ci se ne întorcemu éra la aceea, ce am spus mai înainte, și pentru care am si adusu aceste înainte; căci nu trebue a ne departă dela obiectulu nostru. „Celu ce se uita la femeia spre a o pofii, a curvitu intru inim'a sa.“ Asia este; — această înse este motivulu pentru ce am atinsu aceste tóte, — dar, pentru ce ii face atenti la legea veche? Pentru că dice catra ei: Ati auditu că s'a spus celoru dedemultu: „se nu curvesci.“ Elu a sciutu, că porunc'a este grea, nu dupa natur'a ei, ci din lenea acelor'a, cari o audu. *Căci multe lucruri usiore în sine devinu grele prin trandavi'a noastră; precum de alta parte altele grele, prin zelulu nostru devinu usiore și chiar predilecte.* — Pentru că greutatea nu jace în natur'a lucrureloru, ci în voi'a aceloru, cari au de a face cu ele. Cumca această este adevératu, se va lamurí din cele urmátore. Mierea dela natura este dulce și fórté placuta, ci celoru bolnavi se pare amara și neplacuta, totusi nu amesuratu naturerei sale proprie, ci din caus'a morbului de care e cuprinsu respectivulu omu. Togmai asia sta lucrulu și cu legea; se pare a fi grea, această nu vine dupa natur'a ei, ci din caus'a trandaviei noastre. Nu este greu a documentă cumca este usióra observarea ei; căci ce o face pre aceea grea alta ceva de câtă ce a spus elu: Acum dice, „Fugi dinaintea faciei muierii, fugi de estravagantiu“. Contrariulu dela aceste ar fi fostu greu, deca ar fi spus: Uita-te dupa femeii, esaminéza cu curiositate frumsetiele straine, dară totusi se-ti domnesci cupiditatile? Acest'a ar fi fórté greu. Pentru că a dice: Incungiura cuptoriulu, departa-te de focu, nu te apropiá de flacara, ca se nu te vateme, este fórté usioru, deórace este o porunca naturala. — „Ati auditu că s'a spus celoru vechi: se nu curvesci. Pentru ce ne mai aduce aminte legea veche, deca voiesce a introduce un'a noua? Ca se cunoscă din comparare, că aceste două nu stau în contradicere. Căci candu facemu asemanere, conclusiunea (dejudicare) devine mai usióra. Pentru că deca ar fi facutu unii imputarea că elu dice această, spre a demandá contrariulu ceialalte legi, asia ar fi spus: Éta punu ambe poruncile la olalta, esaminéza-le și invétia consonanti'a lor. Elu nu numai pentru aceea nu a facutu această, ci și pentru a areta, cumca porunc'a această, este usióra și la tempu introdusa. Pentru aceea a spus: Ati auditu că s'a fostu spus celoru vechi: se nu curvesci; atâtă de multu tempu v'ati deprinsu în legea veche. Elu face ca unu invetiatoriu, care, pre unu pruncu lenesiu, ce voiesce a remané totu la invetiaturele elementari cugeta a-lu trece la nesce cunoscintie mai inalte și dice: „Cugeta totusi, câtă de multu tempu ai petrecutu la acestu obiectu.“ Togmai asia face Cristosu atenti pre Judeii, că au tienutu multu tempu legea veche și s'au deprinsu în ea, și că acum ar fi tempulu, ca se primésca alt'a mai inalta; pentru aceea reproduce porunc'a data parintiloru cu cuvintele: „Ati auditu că s'a fostu spus celoru vechi: „se nu curvesci“. Acest'a a fostu spus catra cei vechi; „Eu înse ve dicu voue.“ Deca ar fi spus această catra cei vechi, ai poté pre dreptu se te plangi, căci înca atunci natur'a vóstra ¹⁷) erá imperfecta. Dupa ce înse a crescutu și a devenitu perfecta, a venitu și tempulu pentru legi mai perfecte. Pentru aceea vorbesce; voindu a dá legea, ca nimenea trandavindu-se, se se retraga dela privirea întieleptiunei mai inalte: „De nu va prisosi dreptatea vóstra (de nu va fi mai perfecta, desevisita) mai multu de câtă, a carturariloru și a fariseiloru, nu veti intrá în imperati'a ceriului ¹⁸). Pretindi dela mine o astringere mai mare? Pentru ce? Au nu am eu această natura ca și aceia? Nu sum si eu omu, ca și ei? Ca se nu dica: Pentru ce ne pune nóue aceste sarcine? Pentru ce ne baga intru o lupta mai aspra? Pentru aceea previne imputarea, și vorbesce de imperati'a ceriului. Eu dau mari resplátiri dice. Candu vorbesce de ostenele, candu cuventéza de lupte, candu amplifica legea, nu uita a trage atentiunea și la pretiulu luptei. „Pentru că eu nu ve dau voue“ dice, „nici Palestin'a, nici tier'a, unde curge miere și lapte, ci ve oferu ceriulu însusi.“ Înse noi nu numai seceram unu plata mare la implinirea detorintieloru, ci ne atragemu o certare mai mare întrelasandu-le pre acele. Cei ce au pecatuitu înainte de lege, voru suferi o pedépsa mai mica ca aceia, cari au pecatuitu în lege (fiindu). Căci câtă au pecatuitu în foradelege în foradelege vor si peri ¹⁹) adevă: legea nu ii va acúsá; „totusi“ se dice: „voi ca dupa natura chiar, sub cugete, cari se parescu si se

¹⁷) Natur'a vóstra: Unele versiuni din cari stau la dispusetiune pentru esemplu: Montfaucon traduce în editiunea latinésca: *nostra natura*; Cris. Miterrutzner, celu mai nou, traduce: *euere Natur*. — Si eu credu că dupa alocutiunea premersa catra „a dou'a persona“ si aci va fi natur'a vóstra. —

¹⁸) Math. 5. 20. ¹⁹) Rom. 2. 12;

apera" se me supunu judecatei²⁰). Togmai asia cadu sub pedépsa mai aspra aceia cari au gresitu in lege, si sub gratia au comisu pecate. Chiar Pavelu areta acést'a diferintia cu cuvintele: „Lepându cinea legea lui Moise, móre fora de mila, prin dóua séu trei martirii. Socotiti, cu câtu mai aspra pedépsa va luá acel'a, care a calcatu pre fiulu lui Ddieu, si a socotitu sangele testamentului cu care s'a santitu, a fi spurcatu si a defaimatu Duchulu darului?"²¹). Vedi cá fiindu sub charu, pedéps'a e mai aspra, dara si pretiulu luptei e mai mare! In ce óra inse ve-am adusu aminte de aceste secrete sante, infricosiate si spirituali, ve rogu si ve conjuru, cu lacrimi si cu intetire me rogu, ca se depuneti ori ce pecatu, si apoi se ve apropiati de acést'a infricosiata mesa. „Nesufiti-ve a tiené pacea cu toti" se dice „si santieni'a, fora de care nime nu va vedé pre domnulu"²²). — Cine nu e demnu a vedé pre Domnulu, nu e demnu de comunitatea Dlui in dragoste. Pentru aceea vorbesce Pavelu: „Fiacare examineze-se, insusi pre sine, si apoi se manance din panea acést'a si se bea din potirulu acést'a"²³). Elu nu a desfacutu ran'a, nici s'a tanguitu inainte a tota lumea, nu a pusu inainte marturii culpele sale. In tine insuti, in consciintia ta, unde nu e nime de câtu Ddieu celu ce vede tóte, acolo tiene judecata si céra abaterile tale, percurge tota viéti'a si revóca-ti peccatele in consciintia; indrépta ce ai facutu reu, si asia cu conscientia curata te apropia de sant'a mesa si te fá partasiu de jert'fa santa. Acést'a se o tienemu in inimi, si se ne aducemu aminte de aceea, ce am disu despre placeri, si cá ce pedépsa ii ascépta pre aceia, cari fora circumstantie privescu fetiele femeieloru lascive cu pofta. Inca mai multu ca tém'a de Infernu se avemu inaintea ochiloru fric'a si iubirea lui Ddieu, se ne curatimu totu si asia se ne apropiemu de santele misterii, ca se nu ni se întórne spre judecata si condemnare, ci ca se le primimu spre mantuirea si sanatatea sufletului, si ca garantiá constanta a acestei mantuiri, — intru Cristosu Isusu, Domnulu nostru, carui se cuvine onórea si domnia din eternu in eternu — Amin!

Greg. Pletosu.

„Triumfulu crestinismului si dictionariulu salvatoriloru crestinatatii.“

(Fine.)

c.) Cá in Daci'a prin sut'a a dou'a érá crestinismulu latitu, venitu precum s'a disu chiar cu colonii aduse de Traianu, se dovedesce:

a.) Graiurile dascalului bisericescu Tertilianu ce a vietuitu pre la capetalu sutei a 2-a, carele dicea cá lui Cristu: Ddieu sunt supuse gintele Daciloru si a Scitiloru prin loculu caror'a numele lui Cristu ce a venitu in lume imperatiesce;

b.) Marele Constantinu la 322, batendu cu puterea crucei ce o portá pre stégurile sale, pre Goti in Daci'a Traiana, si supunendu acést'a provincia érá sub sceptrulu imperatiei Romane, a aflatu crestinismulu intemeiatu, incátu Romanii l'a introdusu si intre toti paganii.

f.) Atátu la sinodulu antaiu precum si la tóte celelalte ecumenice ca si tonice, din care multe s'au tienutu si in Daci'a, s'au aflatu episcopi Daco-Romani, — si din Daci'a Aureliana si din cea Traiana. Personalulu clerului purtatori de nume romanesci, numele politieloru si lucrarile bisericesci Daco-Romane serise in limb'a Latina, ai caroru episcopi au figuratu prin tóte sínódele ca Latini, dovedesce: cá, limb'a acestoru episcopi si a bisericiloru respective, si prin urmare a comunitatiloru pastorite, a fostu cea Latina séu Romana.“

Si mai departe, asupra martiriului Daco-Romanu:

„La anulu 372, intre Romanii cretini ce au portatu cununa a martirica, a fostu santulu Nichit'a, care a marturisitu pre Cristu inaintea paganului domnitoriu alu Gotiloru Atanaricu, persecutorulu crestiniloru in Daci'a, si dupa mai multe torture, in urma a fostu aruncatu in focu. Reliciele santului s'au purtatu antaiu in Cicili'a, in cetatea Monsuestia, de catra patriciulu Marianus, unde i-s'a ridicatu si biserica S. Nicolae; pomenirea lui se serbéza in 15 Septembrie, si este socotitu de patronulu Daco-Romaniei.

„In privirea limbei latino-romane, dóve monuminte ale acestei epoce a santului Nichit'a ni s'au pastratu pana acum: antaiu in museulu baronului Bruchental din Transilvani'a, o cruce sepata pre o tabla de arama cu inscripti'a: „Zossimus ex voto possuit“ si éra o cruce cu inscripti'a: „Quod fuerunt sclavi satani sive Greci, sive Romani, sive Galli, sive Scyti, ut servi dei et sclavi Christi facti, in perpetuum sunt salvi“ (cei ce au fostu sclavi satanei, séu Greci, séu Romani, Galli, séu Scyti, ca servi si lui Dumnedieu si ai lui Cristu, facuti de-a pururea, sunt salvi (mantuiti). Il-le Hymnulu ce i l'a compusu la 240, santulu Paulinus, episcopulu Nolei din Daci'a Aureliana care este in versuri saphice.

Viednice de insemnatu sunt si urmatoarele nume santite, cari mai nainte de santulu Nichit'a a marturisitu pre Cristu si a predatu morala a Evangheliei inaintea idoliloru paganatatii.

La anulu 228, sub Augustulu Alesandru Severu, pretoriulu Iesiei de diosu, Maximinu, gonindu pre Crestini, a patimitu in cetatea Dorostorului (Silstria) santii Pasicratu, Valentianu, Iulie si Esocie.

La anulu 286, sub persecuti'a lui Diocletianu, fiindu proconsulu in Daci, Gaviniu si Tarquiniu, a patimitu in Dorostoru santii martiri: Maximu, Dada si Centilianu.

Totu aicia, in dilele imperatului Diocletianu, sub pretorulu Iesius, a primitu martiriulu si Episcopulu cetatii Dasius, pentru ca dupa mandatulu (porunca) pretorului paganu, n'a ingaduitu se face serbarea inversiunata a dieului Saturnu.

La 315, sub Augustu Liciniu domnitoriu preste Daci au patimitu santii Ermilu si Stratonicu nascuti in Singidonu (Simenria) din Roma.

La 362, sub Iulianu Paravatulu, fiindu proconsulu preste Daci, Capitolinu, a patimitu santulu Emilianu, episcopulu Dorostorului impreuna cu siepte soci ai lui, pentru cá a fostu surpatu idolii de acolo.

La anulu 372, in persecuti'a ce a fostu ridicatu asupra crestiniloru paganulu Atanaricu, Domnulu Gotiloru ce cuprindéu Daci'a Traiana si mai cu séma Moldov'a si tier'a Romanésca, pre langa mai multulu numeru de martiri Romani, ce au sufertu mórtéa pentru Cristu: impreuna cu Ierarchulu Nichit'a, archipastoriulu bisericei Daco-Romane pomenitu mai susu, a patimitu si nobilulu babatu Sawa séu Sawati, care dupa mai multe schingiuri (munci) a fostu aruncatu in ap'a Museu (Buzu), de aci scosu de crestini, dupa trecere de timpu, pretorulu Mesiei, Iuniu, a tramisu santele relicie (móste) in Capadoci'a. Éta cá nu lipsescu lui Cristu si Evangheliei ostasi si dintre Romani, cu alu caroru sange s'a vapsitu porfir'a bisericei in osebite epoce.“

Acum este trebuintia ca se scimu si deunde s'a inceputu crestinismulu, cine a primitu antaiu, care dupa care si cine au fostu cei mai neimpecati inamici ai crestinismului. Acést'a urméza s'o scia fiacare crestinu, noi o vomu spune aci si-o vomu dovedi in acést'a carte.

Crestinismulu s'a inceputu in Ierusalimu de Jidovi prin cei 12 apostoli, prin cei 70. In Rom'a de poporulu romanu, nu in sa oficiale; dupa densii, Arabii, Persii si Armenii, si in urma Helenii, esceptiune de Dionisiu Areopaghitulu si de Eroteu episcopulu.

Persecutorii cei mai infocati ai crestinismului au fostu Jidovii si Helenii. Cei d'antaiu, pentru cá doctrina a crestinismului érá contraria loru, si cei din urma pentru cá erau in mediloculu unoru multimi de diei a le caroru temple erau nenumerate. Si astfelu, pentru cá si Helenii si Jidovii, erau sub dominiunea Romaniloru, siléu pre Romani se estermine pre Crestini.

Si cu tóta resistinti'a loru, cu tota multimea templeloru, veni timpulu ca se cunósca singuri slabitiunea acelor diei cari nu putura se mai resiste in faci'a martiloru crestinismului, barbati, femei si copii! Si astfelu se vedura nevoiti a-i lapedá si a primi crestinismulu.

Astadi dar, candu crestinismulu a incungiuratu universulu, candu crestini sunt ocupati cu studii scientifique, industriali si comerciali, negresitu nu se potu ocupá seriosu de istori'a bisericei si a crestinismului, ca se afle in fondu crestinismulu si pre luptatorii lui, pre biruitorii intunerecului. De aceea ne-am crediutu datori a le inlesni acestu mantuitoriu medilocu.

Si care medilocu mai eficace ca acést'a? Candu unu crestinu póte avea o carte asia de pretiósá si totodata necostisitóre? O carte care contine totu ce trebe se scie unu crestinu, carui, ca se scie i-ar trebui, pe langa timpu, si tóte cartile din biserica pre care nu le póte nimeni avea!

Motivulu acestei labóre mai multu de diece ani este si acést'a: pentru cá, am observatu lumea in care traiescu, si am vedutu cá serbéza cu religiositate diu'a a multoru santi, dar candu am intrebatu ce a facutu acelu santu, de ce nationalitate este, si pentruce l-serbéza? dá din urmeri dicendu: „l-serbezu, cá asia am apucatu dela parinti,“ adeca din traditiune érá nu di convictiune!

Rosindu de asemenea respunsu, candu vedu cá romanii nu cunoscu istoriculu intemeitoriloru crestinismului, virtutile si originea santiloru din cari multi sunt Romani, am crediutu de cuvintia si de mare necesitate a dá acést'a carte martirologica, lesne a o avea fia cine, pana si chiar in saculu de voiagi.

Éta inca odata in extractu cuprinsulu acestei carti. Imperatorii gonaci crestinismului, anii in cari au fostu lupt'a intre diei si intre Cristu salvatorele lumii, cum si cetatile in cari s'au martirisatu noorii de martiri, cari sunt colónele crestinismului.

²⁰) Rom. 2. 15; ²¹) Evre. 10. 28—9; ²²) Evr. 13. 14. ²³) I. Corint. 11. 28.

Déca Romanii de tóte starile societatii, aceia numai cri sciu cetí, vor avea câte o asemenea carte si vor cunósce faptdé santiloru pre carii ii serbatorimu, a acelor'a cari au intemeiau crestinismulu, originea fiacarui martiru luptatoriu; loculu, timpulu, virtutile si caus'a pentru care s'au martirisatu si au versatu saigele, si va spune celoru cari nu sciu cetí si copiiloru loru: ideia se va transmite din generatiune in generatiune si vor simti mai multu gustulu cetitului, candu vor vedea fapte asia de mari ficute de ómeni ca noi, candu vor vedea cá intre acei martiri sunt si Romani, si inca destinsi in sínóde, si in propagande victorióse! Candu vor vedea pre unii omoriti chiar pe pamentulu nostru innecati in Dunare, in Buzeu si arsi in biserica Dafnoloru, si altii in deosebite locuri.

Candu vor vedea cá avem si noi Romanii se ne falimu cu santulu Nichit'a episcopu romanu martirisatu de Atanaricu regele Gotiloru, pre santulu Teofilu episcopulu Romaniloru caru a fostu si membru la sinodulu I-iu din Nicei'a la 325, si apoi martirisatu de Jugurig regele Gotiloru, si altii ucisi in diferite locuri si timpuri. Prin orientu fiindu dusi cu afaceri de viétia, marturisindu pre Cristu, a peritu recum se vede la rendulu seu la di si luna, la alu caroru nume se dice curatu: „*din Munteni'a, Valachi'a si Moldavi'a séu Mavro-Vlachi'a.*“ Cea ce dovedesce cá Romanii au avutu si ei luptatori pentru intarirea crestinismulu.

Acésta carte este necesaria fiacarui, pentru cá intr'ensa profanulu va gasi religiune, va cunósce cea ce pana adi n'a cunoscutu decátu numai din traditiune; invetiati, istoricii vor gasi o cronologia intinsa, istoria mai universalá, si o geografia intinsa vechia, locurile de sub dominiatiunea Romaniloru, cetati ce numai exista, si altele cari exista dar cari pórtá alte nume, etc.

In totu timpulu acestei lucrari am avutu in vedere, *Martirologiulu, Istori'a bisericésca, Cronologi'a Imperatoriloru Romani, Exagogica, Istori'a civila si Geografi'a sacra séu vechia.* Acestea fiindu-mi povatuitórie, n'am potutu esagerá nemicu, standu tare pe teremulu celoru scrise de dascalii Bisericej, Tertulianu, Eusebiu, Dionu Cassie si altii, cari au scrisu suferintiele mai multoru martiri precum cuviosulu Simeonu Metafrastu, celu ce fusese mare demnitaru alu imperiulu sub Leonu intieleptulu si altii.

Astfelu dar scopulu nostru, spre a dá la lumina acésta carte, n'a fostu si nu e materialu, ci cu totulu moralu, pentru cá cu totii scimu cu ce anevointia si cu ce mari chietueli se tiparescu cartile si cu ce anevointie se desfacu ma adesea se pierde chiar fondulu. Credemu insa cá ori cum o parte de ómeni va avea placere séu si necesitatea acestei carti, si astfelu celu puciuu vom fi satisfacuti.

Déca vom avea fericirea ca se convingemu celu pucinu parteá inteliginte, care intielege greutatea acestei munci de mai multi ani, si voru consimti la apelulu ce facemu spre a veni in ajutoriu prin ofrande si abonamente, se nu se crédia cá punctulu de plecarea este interesulu materialu, nu! ci pentru a o potea dá cu unu pretiu cu totulu micu, ca se o póta avea fiacine.

CONCURSU.

1

Pentru parochi'a din Sambateni, vacanta remasa de fostulu parochu Emanuile Petroviciu, se deschide concursu pe 13/25 octombre a. c.

Emolumintele sunt:

Una sesiune de pamentu, biru si stóle dela 150 de case.

Recurintii au de a produce testimoniu despre absolvarea aloru 8 clase gimnásiale, si testimonia de calificatiune.

Recursurile sunt de a se adresá catra comitetulu parochialu si a se substerne la Protopresviterulu Aradului pana in 13/25 octombre a. c. candu se va tiené si alegerea. —

Sambateni in 22 Septembrie 1874.

Comitetulu parochialu,

io contielegerea cu mine Ioanu Ratiu, protopresviterulu Aradului.

CONCURSU.

2

Pentru indeplinirea, statiuniloru invetiatoresci, din inspectoratulu Vidrei — si anume: Talagiu, Ciuciu, Magulitia si Lazuri. Emolumintele incopiate cu fiescicare statiune sunt: Salariu anualu 200 fl. v. a. cortelu cu gradina si 5° lemne lungi. —

Doritorii de a ocupá vre una din statiunile supra numite sunt avisati recursurile provédute cu tóte documintele prescise in statutulu organicu ale trimite subscrisului la Halmagiu pana in 5 octomvre — avendu a-se tienea alegerea in Lazuri si Magulitia in 6 oct. éru in Ciuciu si Talagiu in 7 octomvre.

Halmagiu 15 septemvre, 1874.

Comitetulu parochialu,

incotielegerecu cu Ioanu Groza, protop. si inspect. scol.

CONCURSU

2

Se deschide pe statiunea invetiatorésca din comun'a Cilu cerculu inspectoralu alu Buteniloru cu terminu de alegere pre 29 septemvre a. c.

Emolumintele sunt 126. fl. v. a. 16 meti grâu, 12 meti papusoiu, 12 orgii de lemne, din care e a se incaldí si scól'a, pentru fenu 18 fl. v. a. si cuartiru liberu cu gradina de legumi.

Doritorii de a ocupá acésta statiune invetiatorésca sunt avisati a-si tramite recoursele instruate cu testimoniu de calificatiune ca absoluti preparandi, adresandule com. parochialu pana in 22 sept. a. c.

Datu in Cilu 5 septemvre a. c. 1874.

Comitetulu parochialu,

din comun'a Cilu cu scirea si invoirea mea Isidoru Popescu inspectoru de scóle.

CONCURSU.

3

Pentru deplinirea finitiva a postulu invetiatorescu dela scól'a gr. or. rom. din Brestovetiu, Protopopiatulu Lipovii, se escrie concursu pe langa urmatórele emoluminte: a,) 30 fl. v. a. in bani; b,) 10 meti grâu si 10 cucurudiu; c,) 6 stangeni de lemne pentru scóla si invetiatoriu; d,) 4 jugere pamentu aratoriu si livada; e,) cuartiru liberu si gradina.

Doritorii de a ocupá acést'a statiune au se-si trimite recoursele sale dupa intielesulu stat. org. si adresate comitetului—dlui inspectoru de scóle Iosifu Iorgoviciu in Cuvesdia post'a ultima nemes-Bresztovatz, pana in 5 Octobre a. c. s. v.

Brestovetiu in 4. Septem. 1874.

Comitetulu parochialu,

In contielegere cu Iosifu Iorgoviciu m. p. inspectoru cerc. de scóle.

CONCURSU

2

pre vacantele postu invetiatorescu dela scól'a nóstra rom. ort. orient. conf. din Hontisioru, inspectoratulu Iosasiului prelanga urmatoriele emoluminte, si anume a) in numerariu 160 fl. in naturali 12 cubule, diumetate grâu, diumetate papusoiu; — 10 stangeni de lemne; un'a mesura de fasole; 38 portiuni de fenu si cortelu liberu.

Aspirantii la susu numitulu postu, voru avé a-si instruí recoursele sale, conformu statutulu organicu, respective § 7 din structiunea consistoriala emanata la 15 Noembre a. tr. Nr. ¹⁴⁷⁷/₃₄₇ scol. apoi pana la 14 Octobre a. c. st. v. — care este diu'a de alegere — intitulata concernintelui comitetu parochialu a le tramite subscrisului inspectoriu per Gurahontz in Iosasielu.

Se mai recere dela recurenti, in acestu intretempu, se se presente la sant'a biserica spre a-si aretá desteritatea in cantu si tipicu.

Hontisioru la 14 Septembrie 1874.

Comitetulu parochialu,

In contielegere cu mine Ioanu Munténu Insp. cerc. de scol.

CONCURSU

2

Se deschide pentru statiunile invetiatoresci din Inspectoratulu Oradii-mari si anume:

1. La scól'a din M. Peterdu, cu salariu anualu de 40 fl. ¹/₄ sesiune de pamentu, 10 cubule de grâu, 2 de lemne, cortelu liberu.

2. La scól'a din Zsáka salariulu anualu de 50 fl. ¹/₄ sesiune de pamentu care lu-ara comun'a, 16 chible de grâu, cortelu liberu si paie de incalditu scóla.

3. La scóla din Pausia, salariulu anualu 40 fl. ¹/₂ de sesiune de pamentu, bucate 10 chibele, cortelu liberu si 2 de lemne.

Doritorii de a ocupá ori carea statiune, au a-si trimite recoursele sale bine instruate, la subscrisului Inspectoru scolaru in Oradea-mare intitulata comitetulu parochialu pana in 13 Octom a. c. cal. vechiu candu va fi si alegerea.

Datu in Oradea-mare in 18 Septem. 1874.

Dia incredintiarea comitetelor parochiale Simeonu Bica. Protop. Oradii-mar ca Inspectoru scolaru.